

Україна: Моніторинг гуманітарної ситуації

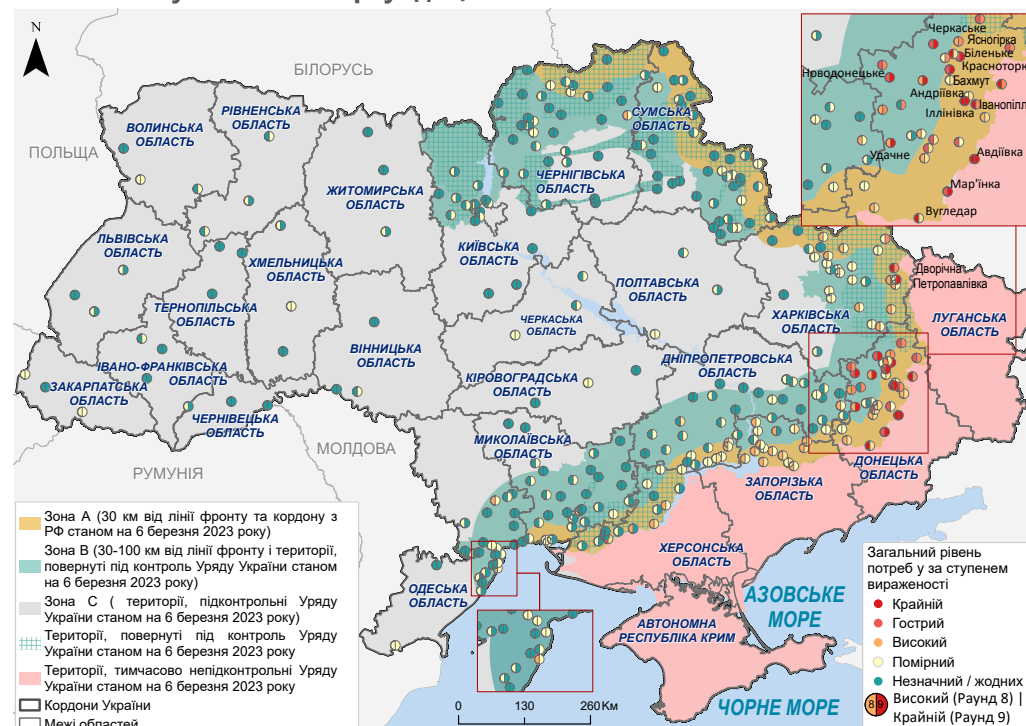
Ситуація на територіях поблизу лінії фронту

Квітень 2023 р. | Україна

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Повномасштабна війна, розпочата 24 лютого 2022 року Росією проти України, призвела до масового переміщення людей: станом на 30 квітня 2023 року в Україні було зареєстровано понад 3,6 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО).¹ Попри те, що перебої в електропостачанні, які спричинили високий рівень гуманітарних потреб протягом зими, було ліквідовано, і надалі мають місце випадки пошкодження об'єктів інфраструктури, що погіршує доступ людей до основних послуг, зокрема до водопостачання, охорони здоров'я та освіти. Внаслідок цієї кризи особливо загострилися проблеми в районах, розташованих поблизу лінії фронту, де спостерігається вищий рівень загальних потреб, а в

Карта 1: Населені пункти за загальним рівнем потреб у березні-квітні 2023 року та змінами порівняно з лютим 2023 року (n=173 досліджених населених пунктів в обох раундах)

деяких з них було зареєстровано найбільшу кількість людей, які потребують допомоги.

Метою дослідження «Моніторинг гуманітарної ситуації» (МГС), яке проводять фахівці Ініціативи REACH, є надання актуальної мультисекторальної інформації про потреби населення в Україні, і особливо на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій. У цьому звіті представлено основні індикативні висновки щодо населених пунктів на підконтрольних Уряду України територіях з акцентом на населених пунктах, розташованих поблизу лінії фронту. **Ці висновки є індикативними і ґрунтуються на даних, зібраних у рамках 9 раунду МГС у березні-квітні 2023 року.**

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

- Результати дослідження свідчать про **погіршення гуманітарної ситуації** в досліджених населених пунктах, розташованих поблизу лінії фронту, особливо на територіях, які зазнають прямого впливу бойових дій.
- Майже всі населені пункти, в яких зафіксовано «гострий» або «крайній» рівень загальних потреб, знаходяться в Донецькій області.** Обмежений доступ до основних послуг і товарів та до гуманітарної допомоги може ще більше погіршити ситуацію в цьому районі.
- Найбільш поширеними першочерговими потребами в досліджених населених пунктах були забезпечення продуктами харчування, фінансові ресурси, засоби до існування та працевлаштування, а також ремонт непридатного або пошкодженого житла.** У населених пунктах з «гострим» або «крайнім» рівнем потреб, основними факторами, що їх зумовлювали, були потреб були пов'язані з **доступом до основних предметів і послуг, таких як продукти харчування, питна вода та охорона здоров'я.**
- Доступ до фінансових послуг залишається обмеженим** приблизно у чверті населених пунктів (переважно на територіях, розташованих поблизу лінії фронту).
- Порівняно з лютим 2023 року (8 раунд МГС), електроенергія та паливо для опалення рідше називалися як першочергові потреби, що, ймовірно, пов'язано з меншою кількістю обстрілів об'єктів енергетичної інфраструктури, а також із завершенням зимового сезону.

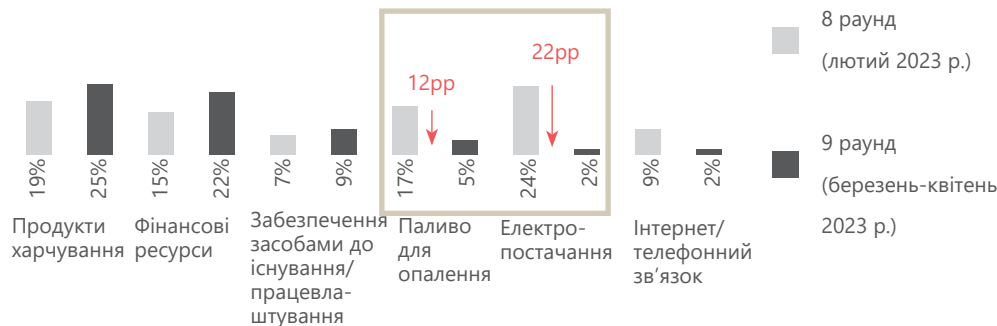
✳ ЧИННИКИ ГУМАНІТАРНИХ ПОТРЕБ

Загалом, результати дослідження показали, що **рівень гуманітарних потреб у населених пунктах на підконтрольних Уряду України територіях залишається здебільшого «помірним» або «незначним»**. Однак на територіях, розташованих поблизу лінії фронту, та на територіях, повернутих під контроль України, рівень потреб був вищим. Про «крайній» або «гострий» рівень загальних потреб (див. Додаток на с. 9) повідомлялося лише в населених пунктах у Зонах А2² і В3³. Про «крайній» рівень загальних потреб повідомлялося в наступних **10 з 317** досліджених населених пунктів: Андріївка, Іллінівка, Біленьке, Красноторка, Новодонецьке, Черкаське, Авдіївка, Мар'їнка, Удачне (Донецька область) та Петропавлівка (Харківська область). Ще в **11** населених пунктах було зафіксовано «гострий» рівень загальних потреб.⁴

Протягом березня-квітня 2023 року гуманітарна ситуація в більшості з цих населених пунктів (**n=18/21**) погіршилася порівняно з місяцем, що передував збору даних. Безпосередня близькість до лінії фронту та триваючі бойові дії погіршили і без того нестабільну гуманітарну ситуацію в цих населених пунктах та створили труднощі для гуманітарних організацій у наданні допомоги людям, які її потребують.⁵ Основними чинниками гуманітарних потреб були безпека людей і доступ до предметів першої необхідності (наприклад, продуктів харчування, питної води) та послуг (наприклад, медичних, фінансових), про що свідчать основні проблеми, про які повідомляли ключові інформанти (КІ) в усіх населених пунктах, де проводилося дослідження, зокрема, в зонах А і Б.

Серед першочергових потреб найчастіше називали продукти харчування (про це повідомили КІ у **25% (n=79/317)** досліджених населених пунктів), за якими йшли фінансові ресурси (**22%, n=71/317**), забезпечення засобами до існування/ зайнятості (**9%, n=30/317**) та ремонт непридатного/ пошкодженого житла (**8%, n=26/317**). Порівняно з лютим 2023 року (Р8 МГС), електроенергія та паливо для опалення рідше згадувалися як першочергові

Діаграма 1: % населених пунктів за найчастіше згадуваними першочерговими потребами та за раундом (n=317 населені пункти, охоплені обома раундами)

потреби, що, ймовірно, пов'язано з потеплінням та зменшенням обстрілів об'єктів енергетичної інфраструктури.⁶ Також результати Раунду 9 МГС свідчать про **помітне зменшення** частки населених пунктів, де КІ повідомили про **перебої в наданні комунальних послуг, доступі до питної води та об'єктів ВСГ**, а також про **перебої зі зв'язком**, порівняно з лютим 2023 року (8 раунд). Крім того, у березні-квітні 2023 року (Р9) **серед основних проблем рідше згадували доступ до освіти (Р9)**. Це може бути пов'язано з вищезгаданою **стабілізацією ситуації на об'єктах енергетичної інфраструктури та покращенням доступу до телефонного зв'язку та Інтернету**. Крім того, збір даних 9 раунду збігся у часі з весняними канікулами в більшості шкіл (кінець березня - початок квітня 2023 року).⁷ Це, ймовірно, вплинуло на частоту повідомлень КІ про проблеми з доступом до освіти протягом 14 днів до збору даних.

🛡 ЗАХИСТ

Серед основних проблем безпеки, які турбують людей у населеному пункті, КІ у більш ніж половині досліджених населених пунктів (**57%, n=182/317**) назвали **загрозу ракетних обстрілів. Ця проблема була особливо вираженою в зонах А і Б** (про неї повідомили КІ в **61% (n=157/257)** досліджених населених пунктів у цих зонах). Крім того, жителі населених пунктів у Зоні А частіше стикаються з **проблемами безпеки, пов'язаними із загрозою збройного насильства/ обстрілів** (про це повідомили КІ в **45% (n=44/97)** досліджених населених пунктів у Зоні А), а також з **наявністю наземних мін/НРБ (37%, n=35/97)**. Також повідомлялося, що деякі категорії людей у населеному пункті мають менше можливостей задовольняти свої повсякденні потреби, зокрема, **люди, які безпосередньо постраждали від триваючого збройного насильства** (про це повідомлялося в **36%** населених пунктів (**n=115/317**), **люди, що повернулися додому (30%, n=95/317)** та **ВПО (10%, n=32/317)**).

⊗ ОБМЕЖЕННЯ У ПЕРЕСУВАННІ

КІ у майже половині досліджених населених пунктів у зонах А та Б (**49%, n=125/257**) повідомили про відсутність адміністративних обмежень на в'їзд або виїзд з населеного пункту (наприклад, блокпостів або інших обмежень, запроваджених органами влади). Водночас, **ситуація в досліджених населених пунктах Донецької області виявилася складною. 14 з 21** населеного пункту, де КІ повідомили про «суттєві обмеження» у своєму населеному пункті, знаходяться в Донецькій області. До того ж, КІ в **Бахмуті, Званівці, Шабельківці, Ясногірську, Авдіївці, Мар'їнці та Новоградівці (Донецька область)** підкреслили, що в'їзд і виїзд з їхнього населеного пункту взагалі неможливий. Вочевидь, ситуація порівняно з лютим 2023 року (8 раунд) погіршилася, оскільки у березні-квітні 2023 року (9 раунд) рівень обмежень майже в усіх цих населених пунктах, про які повідомили КІ, змінився з «суттєвих обмежень на пересування» до «неможливості пересування». Також про «суттєві обмеження на пересування» повідомляли КІ у **Боровій, Вільхуватці, Дворічній, Петропавлівці (Харківська область)** та у **Десні і Михайло-Коцюбинському (Чернігівська область)**.

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ЗАСОБИ ДО ІСНУВАННЯ

Хоча рівень потреб у доступі до достатньої кількості продуктів харчування у березні-квітні 2023 року (P9) залишився таким самим, як і в лютому 2023 року (P8), отримані дані свідчать про незначне збільшення кількості населених пунктів, де люди зазнали труднощів з доступом до продуктів харчування, що відповідає «значному» рівню потреб (ситуація, що викликає занепокоєння та потребує моніторингу; див. Додаток на с. 9). КІ в **14% (n=45/317)** досліджених населених пунктів повідомили, що **принаймні 1-9% людей не мали доступу до достатньої кількості продуктів харчування** протягом 14 днів до збору даних. Слід зазначити, що люди в більшості з цих населених пунктів (**n=35/45**) також повідомили, що рівень їхніх загальних потреб був вищим за «помірний» (див. Додаток на с. 9). Це свідчить про те, що обмежена доступність продуктів харчування може бути одним з основних чинників загальних гуманітарних потреб у цих населених пунктах. Також продукти харчування найчастіше називали першочерговою потребою в усіх досліджених населених пунктах.

Ситуація виявилася особливо тривожною в районах, розташованих поблизу лінії фронту. КІ в **32% (n=31/97)** досліджених населених пунктів у **Зоні А** повідомили про «високий» або вищий рівень потреб у доступі до продуктів харчування (що відповідає 1-9% населення або 1 з 10 осіб, які не мали доступу до достатньої кількості продуктів харчування протягом 14 днів до збору даних). Крім того, КІ у **Петропавлівці, Вільхуватці (Харківська область), Бахмуті, Авдіївці, Ясногірці, Мар'їнці, Новогродівці, Шабельківці та Званівці (Донецька область)** зазначили, що **більше половини населення не мали доступу до достатньої кількості продуктів харчування** протягом 14 днів до збору даних («катастрофічний» рівень секторальної потреби (див. Додаток на с. 9)). Близькість майже всіх вищезгаданих населених пунктів до лінії фронту та перебування у зоні бойових дій посилює перешкоди для доступу до продуктів харчування на цих територіях.

Враховуючи вплив війни на економіку України, також стали поширеними економічні перешкоди у доступі до продуктів харчування. **Найчастішими перешкодами у доступі до продуктів харчування у 115 з 317** населених пунктів з рівнем потреб вище «мінімального» були **високі ціни та брак грошей** (див. Додаток на с. 9). Серед інших часто згадуваних перешкод у доступі до продовольства були обмеження у пересуванні та відсутність товарів у магазинах. Зазначені перешкоди були особливо виражені в населених пунктах, розташованих у 30 км від лінії фронту.

Слід зазначити, що в **61%** населених пунктів, де рівень потреб у доступі до продуктів харчування вищий за «мінімальний» (**n=70/115**), КІ зазначили, що ситуація викликає занепокоєння і потребує моніторингу. Ці населені пункти переважно розташовані в **Дніпропетровській, Харківській та Одеській областях**.

Доступ до фінансових послуг

Рівень потреб у доступі до фінансових послуг залишався незмінним між раундами: у **30% (n=76/257)** досліджених населених пунктів у Зонах А і Б у березні-квітні 2023 року (P9) і **33% (n=84/257)** у лютому 2023 року (8 раунд) КІ повідомили, що більшість людей не мали доступу до готівки, банкоматів і банківських послуг протягом 14 днів до збору даних. Більшість населених пунктів, про які повідомлялось у березні-квітні 2023 року (P9) (**n=53/76**), знаходилися в Зоні А. Доступ до фінансових послуг ускладнювався головним чином через **відсутність працюючих банків/фінансових установ на цій території та відсутність роботи**. Результати дослідження «Оцінка мультисекторальних потреб», проведеного фахівцями REACH у 2022 році, також показали, що потреби в засобах до існування були найбільш поширеними в регіонах, які безпосередньо постраждали внаслідок бойових дій, причому найбільша частка домогосподарств, які відчувають розриви в рівні життя (РРЖ)⁸, була виявлена у Східному та Північному макрорегіонах. Крім того, члени домогосподарств віком 18-59 років, які проживають в областях Східного та Південного макрорегіонів, рідше повідомляли про наявність офіційного працевлаштування, ніж жителі Західного, Північного та Центрального макрорегіонів.

Крім того, за даними «Спільної ініціативи моніторингу ринку» REACH, доступ до банків і банкоматів залишається проблематичним, особливо на територіях, розташованих поблизу бойових дій або які постраждали від авіаударів та перебоїв в електропостачанні. Найбільші проблеми були виявлені у Харківській та Херсонській областях.⁹

Доступ до ринків

Ситуація з доступом до ринків товарів також продовжує викликати особливе занепокоєння на територіях, розташованих поблизу лінії фронту.

У березні-квітні 2023 року (9 раунд) не спостерігалось суттєвих змін порівняно з лютом 2023 року (P8). Хоча рівень потреб у доступі до ринків у більшості досліджених населених пунктів був «мінімальним» (див. Додаток на с. 9), у **19% (n=48/257)** населених пунктів у зонах А і Б КІ повідомили про «високий» або вищий рівень потреб (що дорівнює принаймні 1-9% населення, які не мали доступу до ринків для купівлі товарів протягом 14 днів до збору даних). Крім того, більшість людей у більшості цих населених пунктів (**n=37/48**) також повідомили, що не мали доступу до непродовольчих товарів (НПТ).

Говорячи про перешкоди в доступі до ринків, КІ **найчастіше зазначали, що дороги були занадто небезпечними** (через наявність мін або нерозірваних боєприпасів (НРБ)), **відсутність ринків у цьому районі, перекриття доріг до найближчих ринків, відсутність транспортного сполучення з ринками в цьому районі**, а також **відсутність необхідних товарів на них**.

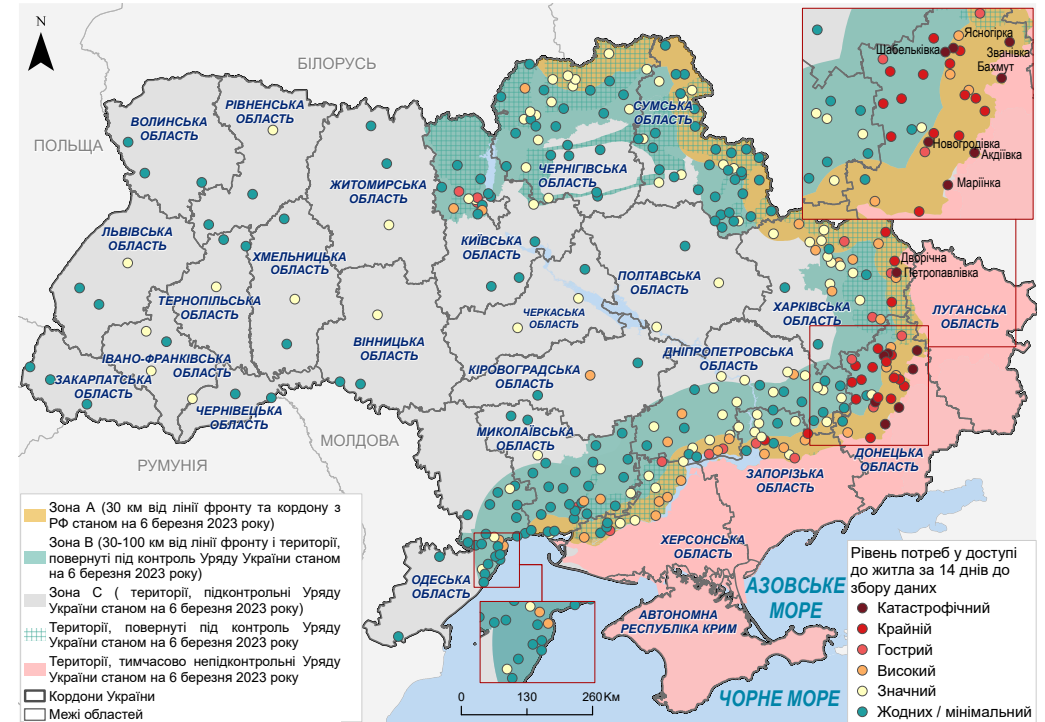
ЖИТЛО ТА НЕПРОДОВОЛЬЧІ ТОВАРИ

Загалом, КІ у **24% (n=76/317)** досліджених населених пунктів повідомили про «високий» або вищий рівень потреб у доступі до безпечного та придатного для проживання житла протягом 14 днів до збору даних. Майже всі ці населені пункти (**n=74/76**) розташовані в зонах А і В. Крім того, **7 із 8** населених пунктів, де більшість людей (>50% населення) не мали доступу до безпечного та достатнього житла протягом 14 днів, що передували збору даних, знаходяться в **Донецькій області**. Як показали результати MSNA 2022, ВПО на Сході та Півдні особливо постраждали через пошкодження та руйнування житла, і водночас частіше повідомляли про проблеми, пов'язані з житлом та умовами проживання. Також дані 9 раунду МГС за березень-квітень 2023 року показали, що більшість населених пунктів із «високим» або вищим рівнем потреб у доступі до безпечного та придатного для проживання житла розташовані у східних та південних областях (**n=69/76**).

Результати, отримані в лютому 2023 року (P8), вказують на таку саму частку населених пунктів, де люди відчувають «високий» або вищий рівень потреб у доступі до безпечного та придатного для проживання житла. Це може свідчити про те, що доступ до житла на цих територіях практично не покращився і може призвести до подальшого загострення загального рівня потреб. Зокрема, за даними «Оцінки мультисекторальних потреб» за 2022 рік, **незабезпечені потреби (РРЖ) у житлі та НПТ були одними з основних чинників крайнього та крайнього+ рівнів потреб**.¹⁰

Обмежений доступ до житла для жителів цих населених пунктів був пов'язаний насамперед із його пошкодженням (вказаним КІ у **57 з 76** населених пунктів з «високим» або вищим рівнем потреб у цьому секторі як перешкода). Водночас, у **57% (n=32/56)** досліджених населених пунктів, де було зафіксовано пошкодження критичної інфраструктури та житла протягом 14 днів до збору даних, частка пошкодженого житла порівняно з його загальною кількістю становила **26%** або більше. У **Бахмуті, Мар'їнці, Авдіївці, Ясногірці, Шабельківці та Новоградівці (Донецька область) частка пошкодженого житла була найвищою** (76%-100%, за словами КІ). Станом на листопад 2022 року частка житлового фонду в загальній структурі задокументованих пошкоджень житлової та нежитлової нерухомості та інших об'єктів інфраструктури становила **38,6%** і складала 52,5 млрд грн, згідно з оцінкою збитків, проведеною в рамках Національної ради з питань відновлення України від наслідків війни.¹¹ Серед інших перешкод, пов'язаних з доступом до житла, найчастіше згадувалися **брак орендного житла та висока вартість оренди приватного житла**. Ці дві перешкоди також найчастіше згадувалися як перешкоди для ВПО у доступі до безпечного і придатного для проживання житла.

Карта 2: Населені пункти за рівнем потреб у доступі до безпечного і придатного для проживання житла за 14 днів до збору даних

Доступ до непродовольчих товарів

Результати свідчать про те, що доступ до НПТ залишався стабільним у період між лютим 2023 року (P8) та березнем-квітнем 2023 року (P9), причому більшість населення мали доступ до НПТ у більшій частині досліджених населених пунктів в обох раундах дослідження: **84%, n=267/317** населених пунктів у P9 та **87%, n=276/317** населених пунктів у 8 раунді. **Основні перешкоди у доступі до НПТ були подібні до тих, що стосуються доступу до продуктів харчування.** Найчастіше згадуваними перешкодами були брак грошей, високі ціни, а також непрацюючі магазини. Крім того, КІ у **18 з 47** досліджуваних населених пунктів, де більшість людей не мали доступу до НПТ, назвали однією з перешкод обмеження у пересуванні в їхньому населеному пункті. Ці населені пункти розташовані здебільшого в Донецькій області (насамперед у Краматорському та Покровському районах). Аналогічно, майже всі населені пункти, в яких КІ також назвали обмеження у пересуванні як перешкоду в доступі до продуктів харчування (**n=21/22**), знаходяться в Донецькій області. Ймовірно, це також свідчить про перешкоди для гуманітарних організацій у доступі до цих територій і наданні допомоги людям, які її потребують.

Вода, санітарія та гігієна (ВСГ)

Доступ до питної та непитної води (наприклад, для приготування їжі, гігієни) був названий серед основних проблем у **28 та 17** населених пунктах, відповідно, з 317 опитаних. Крім того, КІ у **26% (n=84/317)** досліджених населених пунктів повідомили про вищий за «мінімальний» рівень потреб у доступі до води (див. Додаток на с. 9). Незважаючи на те, що в березні-квітні 2023 року спостерігалось незначне скорочення частки населених пунктів з «високим» або вищим рівнем потреб (P9) порівняно з лютим 2023 року (P8), населені пункти поблизу лінії фронту продовжували повідомляти про певні проблеми.

У зв'язку з пошкодженням водопровідної інфраструктури, можливим обмеженням потужності з перекачування води через перебої в електропостачанні та перебоями з підвозом води¹², **доступ до води був першочерговою потребою насамперед у населених пунктах, розташованих у безпосередній близькості до лінії фронту** (Зона А). Більшість досліджених населених пунктів з «високим» або вищим рівнем потреб у доступі до води за 14 днів до збору даних (**70%, n=32/46**) знаходилися в Зоні А. Загалом, населені пункти з порівняно високим рівнем потреб у доступі до води розташовані переважно в Донецькій області. Більшість досліджених населених пунктів з «високим» або вищим рівнем потреб у доступі до води за 14 днів до збору даних (**70%, n=32/46**) знаходилися в Зоні А. Загалом, **населені пункти з порівняно високим рівнем потреб у доступі до води знаходились переважно в Донецькій області**. У березні-квітні 2023 року (P9) **11 з 12** населених пунктів із «катастрофічним» рівнем потреб у доступі до води знаходилися в Донецькій області, як і **9 з 11** населених пунктів із зазначеним рівнем потреб у лютому 2023 року (P8). Високий рівень потреб може бути пов'язаний з високою інтенсивністю бойових дій на цій території¹³ та їх негативним впливом на інфраструктуру водопостачання.¹⁴

Серед 84 населених пунктів з рівнем потреби у воді вище «мінімального», про які найчастіше повідомляли респонденти (див. Додаток на с. 9), перешкодами для доступу до води були **аварії та пошкодження водопровідної мережі (n=29/84)**, водонасосних станцій (**n=19/84**) та станцій водопідготовки (**n=18/84**), **відсутність електроенергії або резервного джерела живлення (n=22/84)**, а також **перебої в автопідвозі води (n=18/84)**. Отримані дані також свідчать про помітне зменшення частки населених пунктів, які повідомили про принаймні деякі перебої з водопостачанням, з **50% (n=158/317)** населених пунктів у лютому 2023 року (P8) до **32% (n=102/317)** населених пунктів у березні/квітні 2023 року (P9).

Відповідно до вищезазначених висновків, населені пункти, розташовані поблизу лінії фронту та/або підконтрольні Уряду України (Зони А і Б), особливо потерпали від таких перебоїв. У **26% (n=24/94)** населених пунктів у зонах А і Б, де мали місце

принаймні деякі перебої з водопостачанням, КІ повідомили, що перебої відбувалися «майже щодня або постійно», а ще в **17% (n=16/94)** з цих населених пунктів перебої тривали «кілька годин на день».

Таблиця 1: % населених пунктів за найбільш поширеними перешкодами у доступі до води протягом 14 днів до збору даних та за зонами опитаних

	Zone A (n=43) ¹⁵	Zone B (n=35)	Zone C (n=6)	Total (n=84)
Аварія/пошкодження водопровідної мережі	40%	34%	0%	35%
Відсутність електроенергії або резервного живлення	26%	29%	17%	26%
Аварія/пошкодження водонасосних станцій	23%	26%	0%	23%
Аварія/пошкодження станцій водопідготовки	23%	23%	0%	21%
Перебої в автопідвозі води	33%	11%	0%	21%
Зменшення покриття водопостачання	12%	9%	0%	10%
Висока вартість води	12%	6%	0%	8%

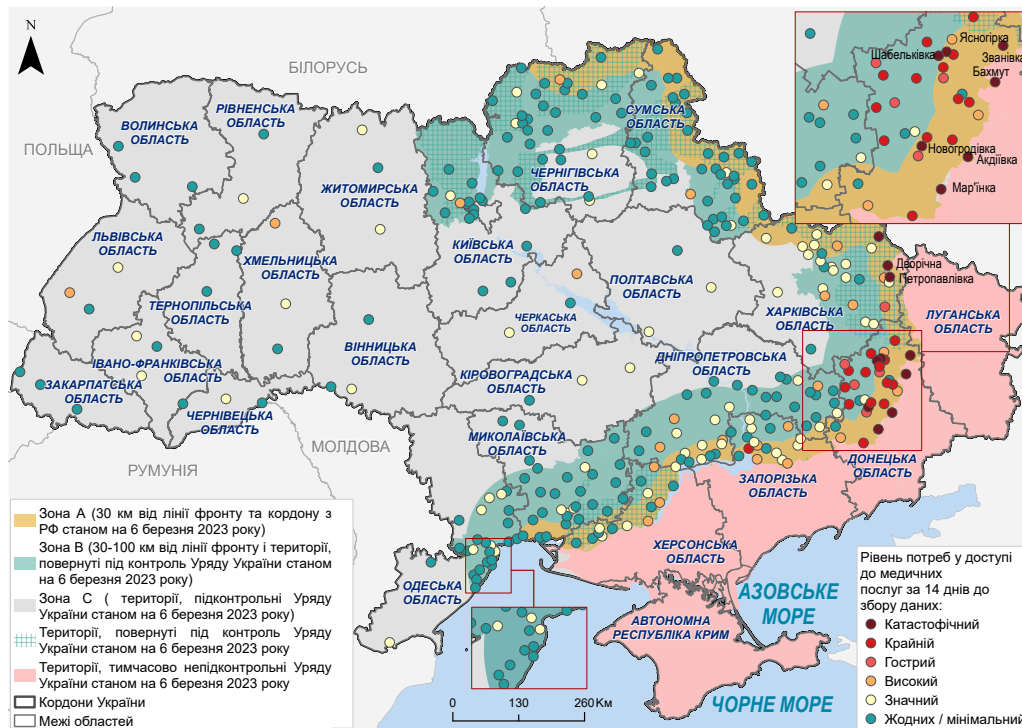
У населених пунктах, розташованих поблизу лінії фронту, також спостерігається порівняно високий рівень потреби у доступі до облаштованих вбиралень. Майже в половині населених пунктів у Зоні А (**48%, n=47/97**) повідомили про вищий за «мінімальний» рівень потреб. Ситуація була особливо складною в Донецькій області: **уці 8** населених пунктів з «катастрофічним» рівнем потреб у доступі до облаштованих вбиралень (що відповідає більшості людей (>50% населення) або щонайменше 1 з 2 осіб, які не мали доступу до вбиралень протягом 14 днів до збору даних) були в Донецькій області.

ДОСТУП ДО МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Одним із головних чинників гуманітарних потреб у населених пунктах, де загальний рівень потреб був оцінений як «крайній» або «гострий», був обмежений доступ до медичних послуг. Обмежений доступ до медичних послуг був одним із головних чинників гуманітарних потреб у населених пунктах, де загальний рівень потреб був оцінений як «крайній» або «гострий». Дані щодо доступу до медичних послуг у березні-квітні 2023 року (P9) свідчать про ті самі тенденції, що й у лютому 2023 року (P8). Загалом, у **23% (n=73/317)** населених пунктів КІ зазначили, що ситуація викликає занепокоєння і потребує моніторингу. Крім того, в **10 з 53** населених пунктів з «високим» або вищим рівнем потреб у доступі до медичних послуг КІ зазначили «катастрофічний» (тобто більшість людей/ >50% населення не можуть отримати доступ до цих послуг), а в **14 з цих 53** населених пунктів - «крайній» рівень потреб у цих послугах. Усі вищезгадані 24 населених пункти знаходяться в зонах А і Б.

Найбільш поширеними перешкодами у доступі до медичних послуг в досліджених населених пунктах з «крайнім» або «гострим» рівнем загальної потреби були **обмеження у пересуванні (n=16/21)** або **відсутність необхідних**

Карта 3: Населені пункти за рівнем потреб у доступі до медичних послуг за 14 днів до збору даних

послуг (n=12/21), які також були найбільш поширеними перешкодами у лютому 2023 р. (P8). У березні 2023 року (P9) брак працюючих медичних закладів (про це повідомили КІ у 8 з 21 населеного пункту з «крайнім» або «гострим» рівнем загальної потреби) та **перевантаженість лікарень і поліклінік (n=11/21)** також перешкождали доступу людей до медичних послуг.¹⁶ Доступ до медичних закладів та послуг був особливо обмеженим у населених пунктах Зони А і, меншою мірою, в Зоні Б. Зокрема, у **Дворічній** (Харківська область), **Вугледарі**, **Лимані** (Донецька область), **Бериславі** (Херсонська область) та **Нових Боровичах** (Чернігівська область) КІ вказали **майже весь спектр медичних закладів та послуг як недоступні** протягом 14 днів до збору даних. Це може бути пов'язано зі значними пошкодженнями медичної інфраструктури після початку війни в лютому 2022 року.¹⁷

Графік 2: % населених пунктів у зонах А та Б за типом найчастіше згаданого типу медичного закладу, недоступного для людей протягом 14 днів до збору даних

Невідкладна медична допомога	28% (n=15/54)	Zone A (n=54)
Сімейний лікар/ первинна медична допомога	22% (n=11/50)	Zone B (n=50)
Стационарна допомога	31% (n=17/54)	
Спеціалізована стационарна допомога	18% (n=9/50)	
Лабораторні та діагностичні послуги	30% (n=16/54)	
	22% (n=11/50)	
	20% (n=11/54)	
	22% (n=11/50)	
	22% (n=12/54)	
	16% (n=8/50)	

Доступ до ліків

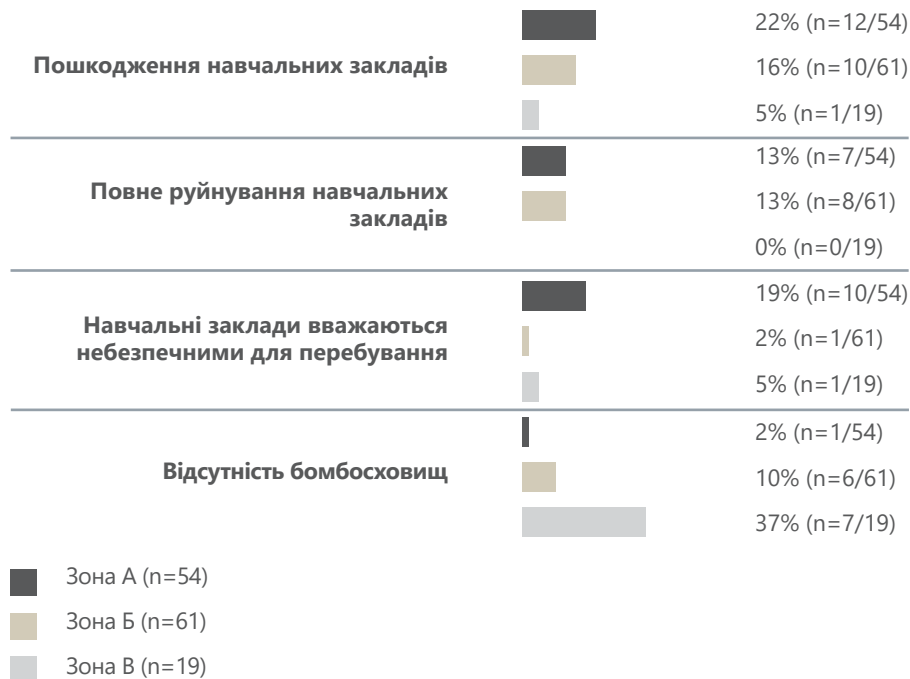
Хоча загальна ситуація з доступом до ліків на КУУТ не свідчить про високий рівень потреб, КІ в **10% (n=33/317)** досліджених населених пунктах повідомили, що доступ до ліків є однією з основних проблем. Хоча загальна ситуація з доступом до ліків на КУУТ не свідчить про високий рівень потреб, КІ в **10% (n=33/317)** досліджених населених пунктах повідомили, що доступ до ліків є однією з основних проблем, які їх турбують. Найбільшою перешкодою для доступу до ліків була їхня вартість (про це повідомили КІ в **31% (n=98/317)** досліджених населених пунктів), як і в лютому 2023 року (P8). У деяких з досліджених населених пунктів у **Зоні А брак аптек, відсутність ліків та небезпечність поїздок до аптек також перешкождали доступу людей до ліків**. Відсутність ліків від гіпертонії особливо підкреслювали КІ у Зноб-Новгородському (Сумська область), Куп'янську (Харківська) та Сновську (Чернігівська), ліків від хронічних захворювань легенів - у Червоногирівці (Дніпропетровська) і Торецьку (Донецька).

Доступ до освіти

Доступ до освіти залишається одним з проблемних питань, особливо в зонах А та В. У **4% (n=12/317)** досліджених населених пунктів доступ до освіти був однією з головних проблем за 14 днів до збору даних, і всі ці вони знаходилися в зонах А та Б.

Як і в лютому 2023 року (P8), **найчастіше згадуваними причинами обмеженої доступності навчальних закладів для освітніх цілей у зонах А і В були пошкодження навчальних закладів** (про це повідомили КІ у **12 з 54** населених пунктів у Зоні А та КІ у **10 з 61** населених пунктів у Зоні В, де принаймні деякі з навчальних закладів не працюють/непридатні для освітніх цілей) та повне руйнування навчальних закладів (**7 з 54** населених пунктів (Зона А) та **8 з 61** населеного пункту (Зона Б)).

Графік 3: % населених пунктів за найчастіше згадуваними причинами закриття/непридатності навчальних закладів для освітніх цілей та за зонами

Слід зазначити, що **найчастіше згадуваним типом інфраструктури, який було пошкоджено** протягом 14 днів, до початку збору даних, були **школи та навчальні заклади** (про це повідомляли КІ у **19 з 56** населених пунктів, де було пошкодження об'єктів інфраструктури та житла). Водночас, Міністерство освіти і науки України повідомило, що з початку повномасштабної війни в Україні 3 246 навчальних закладів були пошкоджені внаслідок бомбардувань або обстрілів, а 259 - повністю зруйновані.¹⁸ Крім того, КІ у **12** населених пунктах, де принаймні частина навчальних закладів не працює/непридатна для освітніх цілей, підкреслили, що **навчальні заклади вважаються небезпечними для перебування** в них, і **10** з цих населених пунктів знаходяться в зоні А. **На ситуацію з безпекою навчальних закладів, особливо у населених пунктах у межах 30 км від лінії фронту, ймовірно, вплинули активні бойові дії, наявність мін і НВБ, а також використання об'єктів у військових цілях.**¹⁹

Отримані дані також свідчать, що такі перешкоди, як **відсутність належних бомбосховищ**, найчастіше згадуються в районах, **розташованих далі від лінії фронту** (про це повідомили КІ в **6 з 61** населеного пункту в Зоні В і **7 з 19** населених пунктів у Зоні В, де, за повідомленнями, принаймні деякі навчальні заклади не працюють/непридатні для освітніх цілей). У більшості досліджених населених пунктів КІ зазначили, що їм не відомо про певні групи дітей, які мали менше можливості або не мали доступу до (онлайн) освіти протягом 14 днів до збору даних. Водночас у невеликій частині населених пунктів (насамперед у зонах А та Б) до груп дітей, які мають обмежений доступ до онлайн-освіти, були віднесені діти, які не мають обладнання для доступу до неї (про це повідомили КІ у **38 з 317** населених пунктів), **діти з малозабезпечених сімей (n=33/317)**, **діти з обмеженим доступом до інтернету (n=25/317)** та **діти з хронічними захворюваннями (n=15/317)**.

За оцінками Інституту освітньої аналітики України, станом на кінець березня 2023 року понад 1,4 мільйона дітей (**37,5%**) здобували освіту виключно онлайн.²⁰ Отримані дані свідчать про те, що **діти, які проживають у населених пунктах у безпосередній близькості до лінії фронту** (Зона А), можуть суттєво потерпати від перебоїв з інтернетом. КІ в **53% (n=51/97)** досліджених населених пунктів у Зоні А повідомили, що протягом 14 днів, до збору даних, перебої з інтернетом траплялися щонайменше «кілька годин на день», а в **10 з цих 51** населених пунктів перебої з інтернетом були постійними.

Загалом, триваючі бойові дії, фінансові труднощі та перебої інтернетом продовжують обмежувати доступ дітей до освіти, насамперед у населених пунктах, розташованих поблизу лінії фронту.

ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ

Збір даних на підконтрольних Уряду України територіях проводився з **20 березня по 3 квітня 2023 року** методом телефонних інтерв'ю з **ключовими інформантами громади (КІГ)**: представниками органів місцевого самоврядування, місцевих неприбуткових організацій (НУО) та окремих категорій населення (люди похилого віку, люди з інвалідністю, діти, жінки, внутрішньо переміщені особи (ВПО), люди, які повернулись додому та інші). У ході дослідження було охоплено **317 населених пунктів (міст і сіл)** шляхом проведення **1,199 інтерв'ю з КІ**.

Усі населені пункти було поділено на 3 географічні зони на підконтрольній Уряду України території:

- **Зона А:** Території в межах 30 км від лінії фронту на момент формування вибірки (01 січня 2023 року), за даними моніторингу LiveUA, та від державного кордону з Російською Федерацією (**97 з 317** досліджуваних населених пунктів);
- **Зона Б:** Території в межах 30-100 км від лінії фронту на момент формування вибірки, згідно з даними моніторингу LiveUA, території, повернуті під контроль Уряду України, та райони, 50% території яких знаходиться на цих територіях (**160 з 317** досліджених населених пунктів);
- **Зона В:** решта підконтрольних Уряду України територій (**60 з 317** досліджених населених пунктів).

У всіх зонах був використаний підхід «адміністративного центру»:

- У **Зонах А та Б** були відібрані **всі адміністративні центри** (у тому числі центри громад, районні та обласні центри).
- У випадку Чернігівської області, яка не має жодного населеного пункту, віднесеного до категорії адміністративних центрів у Зоні А, такі населені пункти були спеціально відібрані серед населених пунктів, що не є адміністративними центрами.
- Для уникнення надмірної репрезентативності населених пунктів окремих областей у загальній вибірці Зони Б, у цих областях (Дніпропетровська, Одеська) були спеціально відібрані сільські населені пункти (адміністративні центри).
- Оскільки **Зона С** охоплює більшу територію та більшу кількість населених пунктів, у ній було відібрано лише по **3 адміністративні центри в кожній області**.
- Населені пункти з **довоєнною чисельністю населення менше 1,000 осіб були виключені з вибірки**.

З метою врахування можливої більшої відмінності у потребах в територіально-адміністративних одиницях з більшою чисельністю населення (незалежно від типу населеного пункту), кількість КІ на один населений пункт була різною для наступних **3 категорій**:

- **3 КІ** в кожному відібраному населеному пункті з чисельністю населення від 1,000 до 9,999 осіб*;
- **5 КІ** в кожному відібраному населеному пункті з чисельністю населення від 10,000 до 99,999*;
- **7 КІ** у кожному відібраному населеному пункті з чисельністю населення понад

100,000*.

* Чисельність населення до початку повномасштабної війни у лютому 2022 року.

Усі відповіді КІ з одного і того ж самого населеного пункту було узагальнено з метою отримання однієї точки даних по кожній змінній по кожному населеному пункту. У **Плані агрегування даних** було використано **усереднений підхід** до агрегування відповідей населених пунктів з використанням шкали вираженості потреб у питаннях з **одним варіантом відповіді**. У **випадку кількох варіантів відповідей** застосовувалося правило відбору всіх відповідей, які були надані принаймні 1 з 3 респондентів, 2 з 5 респондентів та 3 з 7 респондентів у населених пунктах, які відповідають одній з вищевказаних категорій.

Дані, наведені у цьому звіті, представляють відсоток населених пунктів (міст або сіл), щодо яких КІ дали конкретну відповідь на питання дослідження. Ці статистичні дані **не можуть бути екстрапольовані для представлення частки (%) населення, і тому мають розглядатися як індикативні**, а не репрезентативні. Враховуючи невелику та нерепрезентативну вибірку, ці результати дають лише приблизне уявлення про ситуацію на досліджених територіях.

ГЕОГРАФІЧНЕ ОХОПЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

КІНЦЕВІ ВИНОСКИ

- 1 МОМ, [«Звіт по базовій оцінці території \(районний рівень\) - раунд 23» \(англійською\)](#), квітень 2023 року.
- 2 Населені пункти, розташовані в межах 30 км від лінії фронту та державного кордону з Російською Федерацією.
- 3 Населені пункти, розташовані в межах 30-100 км від лінії фронту, території, повернуті під контроль Уряду України, та райони, 50% території яких знаходиться на цих територіях.
- 4 Бахмут, Званівка, Івано-Пілля, Шабельківка, Лиман, Олександрівка, Слов'янськ, Добропілля, Криворіжжя (Донецька область), Вільхуватка та Дворічна (Харківська область).
- 5 УКГП ООН, [«Україна: Оперативний огляд гуманітарного доступу, лютий-грудень 2022 року» \(англійською\)](#), 5 лютого 2023 року.
- 6 РБК Україна, [Інтерв'ю з Андрієм Юсовим](#), 8 травня 2023 року.
- 7 Суспільне, Розклад шкільних канікул в Україні, 1 вересня 2022 року.
- 8 REACH, [«Оцінка мультисекторальних потреб» \(MSNA\) за 2022 рік: Результати у секторі «Засоби до існування» \(англійською\)](#), березень 2023 року.
- 9 REACH, [«Спільна ініціатива з моніторингу ринку: Україна, жовтень-грудень 2022 року» \(англійською\)](#), травень 2023 року.
- 10 REACH, [«Бюлетень MSNA за 2022 рік: Україна» \(англійською\)](#), лютий 2023 року.
- 11 Київська школа економіки, [На листопад 2022 року загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, складає майже \\$136 млрд](#), 15 грудня 2022 року.
- 12 ACAPS, [«Аналіз гуманітарного доступу в лютому 2023 року»](#), 16 березня 2023 року.
- 13 УКГП ООН, [«Погіршення гуманітарної ситуації в Донецькій області. Оперативне повідомлення № 1: Бахмут»](#), 21 березня 2023 року.
- 14 Data Friendly Space, [«Криза в Україні – аналіз ситуації» \(англійською\)](#), 9 травня 2023 року.
- 15 Ці цифри означають населені пункти, в яких КІ повідомили про потреби, вищі за мінімальний рівень, у тому числі «значний», «високий», «гострий», «крайній» та «катастрофічний». Відсотки в таблиці вказують на частку населених пунктів у кожній зоні (і загалом), де КІ повідомили про наявність певних перешкод у доступі до води.
- 16 УКГП ООН, [«Україна: Огляд гуманітарних потреб, 2023 рік» \(англійською\)](#), 20 січня 2023 року.
- 17 УКГП ООН, [«Україна: Погіршення гуманітарної ситуації в Донецькій області. Оперативне зведення № 3: Мар'їнка, Вугледар і Курахове» \(англійською\)](#), 3 травня 2023 року.
- 18 Міністерство освіти і науки України, [«Освіта в умовах надзвичайної ситуації»](#).
- 19 Plan International, [«Війна в Україні: Обстріли шкіл, перебої в навчанні та погіршення результатів навчання дітей в Україні та у приймаючих країнах» \(англійською\)](#) ReliefWeb, 2 березня 2023 р.
- 20 ЮНІСЕФ, [Звіт про гуманітарну ситуацію в Україні № 27](#), 30 квітня 2023 року.

ДОДАТОК: ТЕРМІНИ ШКАЛИ ВИРАЖЕНОСТІ ПОТРЕБ

Загальні рівні вираженості потреб

Крайній: втрата життя або неминучий ризик втрати життя внаслідок відсутності доступу до послуг, продуктів харчування, житла або іншої життєво важливої допомоги.

Гострий: умови життя у населеному пункті дуже погані, і більшості людей важко задовольнити свої основні потреби, що призводить до серйозних проблем з психічним або фізичним здоров'ям.

Високий: більшість людей все ще здатна задовольнити свої основні потреби, але умови життя у населеному пункті дуже погані.

Помірний: більшість людей все ще здатна задовольнити свої основні потреби, але ситуація з умовами життя вимагає уваги та контролю.

Незначний/відсутність потреб: більшість людей продовжує задовольняти свої потреби у звичайному режимі, при цьому умови життя у населеному пункті суттєво не погіршилися.

Рівні вираженості секторальних потреб

Катастрофічний: більшість людей у населеному пункті не мала доступу до необхідних послуг/ товарів (>50% населення або більше, ніж кожен 2-ий житель).

Крайній: багато людей у населеному пункті не мали доступу до необхідних послуг/ товарів (25-50% населення або не більше, ніж кожен 2-ий житель).

Гострий: частина людей у населеному пункті не мала доступу до необхідних послуг/ товарів (10-24% населення або не більше, ніж кожен 4-ий житель).

Високий: кілька людей у населеному пункті не мали доступу до необхідних послуг/ товарів (1-9% населення або не більше, ніж кожен 10-ий житель).

Значний: ситуація тривожна та вимагає уваги/контролю, але була керованою/ звичайною, а люди все ж мали доступ до необхідних послуг/ товарів.

Відсутність потреб/незначний: ситуація контрольована/як зазвичай, люди мали доступ до необхідних послуг.

ПРО ІНІЦІАТИВУ REACH

Метою Ініціативи REACH є створення інформаційних ресурсів та продуктів, які допомагають гуманітарним організаціям приймати рішення на основі фактичних даних в умовах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовують фахівці REACH, включають збір первинних даних та поглиблений аналіз. Уся діяльність здійснюється через міжвідомчі механізми координації допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій Ініціативи IMPACT, ACTED та Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).